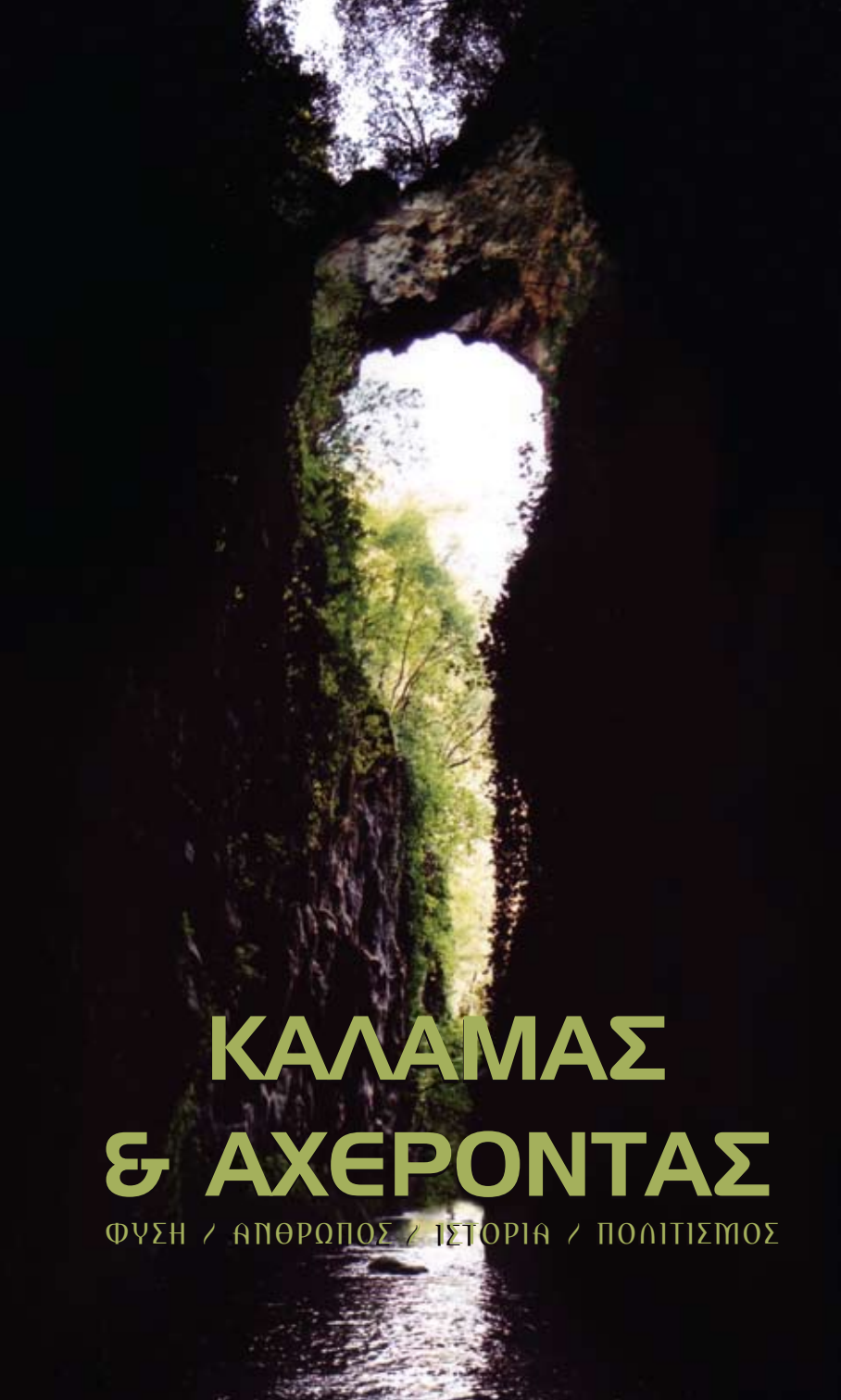

ΚΑΛΑΜΑΣ & ΑΧΕΡΟΝΤΑΣ

ΦΥΣΗ / ΑΝΘΡΩΠΟΣ / ΙΣΤΟΡΙΑ / ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Καλημάς

Ο ποταμός Καλημάς (ο αρχαίος Θύαμις) πηγάζει από το Ιεκανοπέδιο στο Καληπάκι του νομού Ιωαννίνων και εκβάλλει τα νερά του στο Ιόνιο πέλαγος πάνω από την πρωτεύουσα του νομού Θεσπρωτίας την Ηγουμενίτσα.

Το μήκος του είναι 115 χλμ. περίπου, ενώ δέχεται τα νερά πολλών παραποτάμων, έτσι που η λεκάνη απορροής του (επιφάνεια 1.894 km²) να ταυτίζεται σχεδόν με όλη την βορειοδυτική Ήπειρο.

Στο ξεκίνημά του ο Καλημάς δέχεται τα νερά του Γορμού που έρχεται από την περιοχή του Παγωνίου (πηγάζει κοντά στον Κακόηλακκο).

Από την αριστερή πλευρά του, δέχεται τα νερά του Βελτισίστικου, του Σμολίστα του Τύρια και του Ζαηλογγοπάταμου, ενώ από την δεξιά του πλευρά (βόρεια) δέχεται το Νιζερό, τη Λιμπόυζντα, το Νίστικο τη Γερομήτσαϊνα τον Κούτση, τον Κουσοβίτικο, τη Λαγγάβιτσα τον Καληπακιώτικο και το Μπογάζι.

Οι μεγαλύτερες πηγές της λεκάνης απορροής του Καλημά είναι στον Κακόηλακκο, στο Κεφαλόβρυσσο, στην Γκλήβα (Ωραιόκαστρο) και στους Αγίους στον Γορμό, στο Καληπάκι οι πηγές του ποταμού, στη Νίστοκα (Ιερομνήμη), στη Μάνα του νερού (Γερομήτσαϊνα), στην Κεφαλή (Κοκκινόχωμα, Σμολίστας) στη Μάνα του νερού (Λίστα, Λαγγάβιτσα) στα Αναβρυστικά (Ραβενή) στα Σπυροπηγάδια (Οσδίνα) και στους Μύλους (Σκέφαρη, Μπογάζι).

Από την δεκαετία του 1960 ο Καλημάς εκβάλλει μέσω ενός καναλιού που κατασκευάστηκε ανάμεσα στο Μαυρονόρος και στη Μαστιλιτσα. Πιο πριν τα νερά του περνούσαν σε μια μαιανδρική κοίτη ανάμεσα στη Λυγιά και το Μαυρονόρος, πλημμυρίζοντας την πεδιάδα κατά τους χειμερινούς μήνες. Αυτή ήταν η αιτία που κατασκευάστηκε η νέα κοίτη και το φράγμα για αρδευτικούς σκοπούς δίπλα στο χωριό Ράγιο. Οι επεμβάσεις αυτές δημιούργησαν το νέο δέλτα του ποταμού έκτασης 13,50 km² το οποίο επεκτείνεται συνεχώς.

Οι χερσόνησοι του Δρέπανου στην Ηγουμενίτσα και της Σκάλλας στη Σαγιάδα, έχουν δημιουργηθεί σε παλιότερες φάσεις από

Η γέφυρα στο Γκρέτσι (Γορμός)

τον Καλαμά, ο οποίος φαίνεται να είχε πάρα πολλές εξόδους στη διάρκεια των αιώνων προς τη θάλασσα σε όλο το μήκος της ακτής από την Ηγουμενίτσα ως τη Σαγιάδα. Υπήρξαν μάλιστα περίοδοι, όπου ο Καλαμάς εξέβαλλε στο Ιόνιο με περισσότερες από μια κοίτες.

Από την αρχαιότητα ο Καλαμάς αποτέλεσε σπουδαίο υδάτινο δρόμο επικοινωνίας με το μεσόγειο τμήμα της Ηπείρου.

Οι Μυκηναίοι μέσω του Καλαμά έφτασαν μέχρι τις πηγές του, ενώ ο καθηγητής Σ. Δάκαρης υποθέτει ότι θα πρέπει να υπήρχε σπουδαίος εμπορικός σταθμός στις εκβολές του (Θεσπρωτία σ. 68).

Στους αρχαίους και ελληνιστικούς χρόνους, δίπλα στις όχθες του ποταμού άκμασαν μεγάλες πολιτείες όπως η Λυγιά και η Μαστιλίτσα στις εκβολές, η Γιτάνη στη συμβολή του Καλαμακιώτικου με τον Καλαμά, η Φανωτή στην περιοχή των Πηγαδουλίων, η Οσδίνα στο τέλος του παραγγιού και η Ραβενή στην αρχή του, καθώς και η Χρυσορράχη κοντά στις πηγές του.

Τις πόλεις αυτές κατέστρεψαν οι Ρωμαίοι το 167 π.χ. για να γεμίσουν λίγο αργότερα την ευρύτερη περιοχή των εκβολών αλλά και της ενδοχώρας με αγροικίες και πολίσματα (Λαδοχώρι, Αλαμάνι, Άγιος Γεώργιος κ.λ.π.)

Στους βυζαντινούς χρόνους ο Καλαμάς συνέχιζε να συγκεντρώνει τις ανθρώπινες οικιστικές δραστηριότητες (Σαγιάδα, Ηγουμενίτσα, Οσδίνα, Βροσίνα, Βελτισίτσα, Οπάγια κ.λ.π.) ενώ σπουδαία μοναστήρια εμφανίστηκαν δίπλα στις όχθες του (μονές Ραγίου, Γηρομερίου, Οσδίνας, Μίχλας, Πατέρων, Σωσίνου, Βελήλας κ.λ.π.)

Ένα μεγάλο δίκτυο δρόμων και μονοπατιών έκανε αναγκαία την ύπαρξη πολλών διαβάσεων σ' όλο το μήκος του ποταμού.

Στη Ρωμαϊκή εποχή από την περιοχή των εκβολών περνούσε ο μεγάλος δρόμος που ένωσε την Απολλωνία με τη Νικόπολη και υποθέτουμε την ύπαρξη μεγάλης γέφυρας δίπλα στη Μαστιλίτσα.

Από τότε το μεγάλο μήκος, αλλά κυρίως το βάθος του ποταμού έκανε απαγορευτική τη γεφύρωσή του στο νότιο τμήμα. Το μεγαλύτερο γεφύρι βρίσκεται σήμερα (γκρεμισμένο) στην περιοχή της Νεράιδας (Μενίνας) του νομού Θεσπρωτίας και έφερε τέσσερα τουλάχιστον τόξα.

Στην έξοδο του παραγγιού, κάτω από την Οσδίνα (περιοχή Μπολιάνας) βρίσκονται οι βάσεις του μεγαλύτερου ζευκτού γεφυριού του Καλαμά (με πέτρινες κολώνες και ξύλινο οδόστρωμα). Αντίστοιχο γεφύρι –σε μικρότερο μέγεθος– υπάρχει στη Λαγγάβιτσα δίπλα στη μονή της Αγίας Μαρίας.

Τα υπόλοιπα γεφύρια του Καλαμά, πολλά από τα οποία σώζο-

Μικροί καταρράκτες στις Βόθρες της Δάφνης

νται ως σήμερα σε καλή κατάσταση, είναι τοξωτά.

Το πιο αξιοπερίεργο απ' όλα τα γεφύρια του Καλαμά είναι το Θεογέφυρο, κάτω από το χωριό Λίθινο του νομού Ιωαννίνων. Είναι ένας τεράστιος βράχος τον οποίο ο Καλαμάς υπέσκαψε και περνάει από κάτω του. Το φυσικό αυτό γεφύρι ήταν το κύριο πέρασμα του ποταμού κατά τους χειμερινούς μήνες, μέχρι που κατασκευάστηκε η γέφυρα στο Ράικο.

Από το Θεογέφυρο και το Ράικο, περνούσε ο μεγαλύτερος δρόμος (δερβένι) της περιοχής του Καλαμά, αυτός που ένωνε τη Σαγιάδα με την πόλη των Ιωαννίνων.

Ο δρόμος αυτός αρχικά κατασκευάστηκε για να μεταφέρεται το αλάτι των αλυκών που υπήρχαν στην περιοχή του δέλτα του ποταμού, στα Γιάννενα.

Αργότερα τα προϊόντα της περιοχής των Ιωαννίνων μεταφέρονταν στο λιμάνι της Σαγιάδας κι από κει μέσω της Κέρκυρας έπαιρναν το δρόμο για την μητρόπολη της εποχής, τη Βενετία και αντίστροφα.

Το δρόμο αυτό, επέκτειναν οι Τούρκοι στα 1716 για να μεταφέρουν στρατό, όπλα και εφόδια από τη Λάρισα στη Σαγιάδα και το Βουθρωτό για τη μεγάλη επίθεση εναντίον της Κέρκυρας.

Άλλος σπουδαίος δρόμος ένωνε τα Γιάννενα με την πόλη του Αργυρόκαστρου και το λιμάνι των Αγίων Σαραντά περνούσε από το γεφύρι στην Αρετή πάνω στον Καλαμά και αργότερα από το γεφύρι στους Αγιούς που βρισκόταν στο Γορμό, από την περιοχή της Μενίνας φαίνεται ότι περνούσε ο δρόμος που ένωνε το Φιλιάτι με την Παραμυθιά και από την Τύρια περνούσε ο δρόμος που ένωνε τα Γιάννενα με την Παραμυθιά.

Στα σημεία όπου ήταν αδύνατη η κατασκευή γέφυρας με τις δυνατότητες της εποχής κατασκευάστηκαν πορθμεία με βάρκες ή λούντρες ή καλάθες, (Ράγιο, Βρυσσέλλα, Μπολιάνα, Βροσίνια) ενώ ποτέ μέχρι τις μέρες μας δεν εγκαταλείφθηκαν οι «ηλιάσες» απλές ξύλινες κατασκευές πάνω σε δέντρα για το πέρασμα των ανθρώπων όπως αυτή στο Γκρίμποβο.

Δίπλα στις όχθες του Καλαμά και των παραποτάμων του, χτίστηκαν νερόμυλοι για το άλεσμα των καρπών αλλιά και μαντάνια για τα ρούχα. Το νερό που χρειαζόνταν οι μύλοι για να κινηθούν το έπαιρναν από μακριά ώστε να εξασφαλίσουν μικρότερη κλίση και συνεπώς πτώση από ψηλά στο σημείο του μύλου.

Έτσι κατασκευάστηκε ένα δίκτυο μυλαύλακων που πολλές φορές καθύπτει πολλα χιλιόμετρα και περνάει μέσα από δύσβατα σημεία για να φτάσει ως το μύλο.

Σημαντικότερο μυλαύλακο είναι αυτό στην περιοχή του Θεογέφυρου του Καλαμά, όπου για να μεταφερθεί το νερό από μια μεγάλη πηγή μέσα στο φαράγγι κατασκευάστηκε ειδικός

Το ποτάμι κατάντη στο Διαβολογέφυρο

αύλακας προσαρτημένος σε γκρεμό και παρακάτω τρυπήθηκε συμπαγής βράχος.

Στην περιοχή του φαραγγιού της Λαγγάβιτσας έχουν κατασκευαστεί ακόμα και ειδικές γέφυρες που φέρουν αύλακα για τη μεταφορά του νερού πάνω από λάκκους, ενώ στο Γορμό υπάρχουν γεφυρώσεις με σκεπαστούς αύλακες!

Εκτός από τις παραπάνω κατασκευές που στόχο είχαν να μεταφέρουν ανθρώπους εμπορεύματα ή νερό, υπάρχουν και πρόσκαιρες κατασκευές που σκοπό έχουν την αλίευση στον ποταμό.

Χρησιμοποιούνται κορμοί κληδιά και χαλίκια από το ποτάμι για την κατασκευή παγίδων («κληωνάρι», «καλήθα» κ.λ.π.) με ή χωρίς τη χρήση δολωμάτων για να ψαρέψουν πέστρφες και κυηρίνους.

Στο δέλτα αντίθετα, υπάρχουν μεγάλες εκτάσεις, τα βιβάρια, που παλιότερα τα περίφραζαν με καλαμωτές (φράχτες από καλήμια) και σήμερα με κορμούς από καστανιά και πλαστικό δίχτυ για να ψαρέψουν κέφαλους, τσιπούρες και λαυράκια.

Στον ίδιο τον Καλαμά (στις πηγές του) αλλήλα και στους παραποταμούς του (Κουτσοβίτικος, Λαγγάβιτσα κ.α.) υπάρχουν σήμερα οργανωμένα ιχθυοτροφεία.

Κληίνοντας την αναφορά στους ανθρωπογενείς παράγοντες, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ο Καλαμός ρυπαίνεται σήμερα κυρίως από το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων μέσω της τάφρου της Λαψίστας που καταλήγει στην Κληματιά (Βελτισίστα), αλλήλα και από φυτοφάρμακα και λιπάσματα από τις γεωργικές καλλιέργειες κατά μήκος της κοίτης του. Στη Λαψίστα λειτουργεί μονάδα βιολογικού καθαρισμού η οποία δεν επαρκεί για την προστασία του ποταμού.

Τμήματα του Καλαμά (περιοχή Δέλτα και Στενών) έχουν κηρυχτεί ζώνες προστασίας της φύσης και ανήκουν στο δίκτυο «Natura 2000».

Στην παραλία της Σαγιάδας λειτουργεί κέντρο πληροφόρησης για τις περιοχές αυτές αλλήλα και για όλο τον ποταμό.

Για την προστασία του ποταμού χρειάζονται μια σειρά από μέτρα που θα αποτρέπουν τη ρύπανση (σε καμιά περίπτωση ο ποταμός δεν μπορεί να είναι τελικός αποδέκτης λυμάτων) η ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας και η τουριστική αξιοποίηση του φυσικού πλούτου του Καλαμά κυρίως μέσω του οικοτουρισμού και του αγροτουρισμού.

Ο Καλαμός είναι από τα ομορφότερα ποτάμια της πατρίδας μας σπαρμένος με μνημεία όλων των εποχών και θα μπορούσε να αποτελέσει πόλο έλξης για χιλιάδες συνειδητοποιημένους επισκέπτες, αναβαθμίζοντας τους όρους ζωής στην αποψιλωμένη από ανθρώπους περιοχή του.

Άνω Καλαμάς

Ο μεγάλος καταρράκτης του Καλαμά

Πηγές στο φαράγγι του Διαβολογέφυρου

Στην περιοχή του άνω Καλαμά βρίσκονται οι πηγές του ποταμού στο Καλπάκι και το μεγάλο φαράγγι ανάμεσα στα χωριά Καταρράκτης και Λίθινο. Στο φαράγγι αυτό βρίσκονται δυο σπάνια γεωλογικά φαινόμενα το Θεογέφυρο και το Διαβολογέφυρο καθώς και οι μεγάλοι καταρράκτες του ποταμού. Δυο παραπόταμοι ο Γορμός και ο Βελτσισίτικος ενώνουν τα νερά τους μ' αυτά του Καλαμά (μαζί με τους μικρότερους Νιζερό, Λιμπούζντα και Νίστικο). Στο Γορμό βρίσκεται το φαράγγι που προστατεύεται από το Natura 2000 και δυο όμορφα πετρόχτιστα γεφύρια, το Κατωγέφυρο κοντά στο Ωραιόκαστρο και το Γκρέτσι κοντά

Από τις προσπάθειες πρόσβασης στο φαράγγι του Διαβολογέφυρου

στον Παλαιόπυργο. Το μεγάλα γεφύρια στους Αγιούς και το Ράικο έχουν γκρεμιστεί (μαζί με πολλή σημαντικά γεφύρια στις πηγές του και στην αρχή της πορείας του) ενώ σώζονται τα δυο γεφύρια του Βελτισίστικου, το γεφύρι στο ρέμα του Γκουζντάνη, το γεφύρι στον κάμπο της Σιταριάς και αρκετά μικρά γεφύρια..

Πλήθος από αρχαία μνημεία υπάρχουν στην περιοχή (κυρίως στην περιοχή του Γορμού στον οποίο έχουμε συνέχεια κατοίκησης από τους αρχαϊκούς χρόνους) κι αξίζει κανείς να επισκεφτεί τα τείχη της Χρυσόρραχης. Το μοναστήρι στη Βελήλα συνεχίζει ακόμη να λειτουργεί ενώ αναστηλώνεται το μοναστήρι του Σωσίνου πάνω σ' ένα κωνικό λόφο στην πεδιάδα του Παρακάλαμου. Το μοναστήρι των Πατέρων κοντά στο Λίθινο, η μονή της Μεταμόρφωσης Σωτήρα Βελτισίστας και το μοναστήρι της Παλιουρής είναι μερικά από τα ονομαστά μνημεία της περιοχής ενώ δίπλα στις πηγές του Καλαμά βρίσκονται τα πανέμορφα ψηφιδωτά δάπεδα της Οπάγιας.

Το ορμητικό ρέμα στο φαράγγι

Διαβολογέφυρο

Το ωραιότατο και φοβερά επικίνδυνο φαράγγι που διατρέχει ο Καλαμάς ανάμεσα στα χωριά Καταρράκτης (παλιά Γλίζιανη) και Λίθινο έχει δυο φυσικά γεφύρια, το Θεογέφυρο και το Διαβολογέφυρο. Και τα δυο σχηματίστηκαν από τη διάβρωση των πετρωμάτων στη βάση των φυσικών αναχωμάτων που δημιουργούσαν άλληποτε μεγάλους καταρράκτες. Πότε έγινε το Θεογέφυρο δεν γνωρίζουμε. Αποτελούσε όμως από την αρχαιότητα το φυσικό πέρασμα του Καλαμά και κατά τους μέσους χρόνους κατασκευάστηκαν υποστηρικτικές πέτρινες καμάρες στην πιο στενή πλευρά του για την διαπλάτυνση του καταστρώματος της γέφυρας. Αντίθετα το Διαβολογέφυρο που ποτέ δεν χρησίμεψε σαν πέρασμα αφού βρίσκεται σε δύσβατη περιοχή και στη δεξιά όχθη του ποταμού υπάρχει γκρεμός, δικαιολογεί το όνομά του από την προαιώνια πάλη του Καλού με το Κακό: Όπου ο Θεός κατασκευάζει κάτι για να διευκολύνει και να βοηθήσει τον άνθρωπο, ο Διάβολος κατασκευάζει κάτι αντίστοιχο χωρίς πρακτική σημασία για να τον περιπαίξει.

Το Διαβολογέφυρο πριν καταρρεύσει η βάση του αποτελούσε τον μεγάλο

Θεογέφυρο

καταρράκτη που αναφέρουν οι περιηγητές και που ύμνησε ο λόρδος Βύρωνας στο ποίημά του.

Ο Αραβαντινός αναφέρει πως «δια το ύψος του και την βαρυτάτην κατάπτωσιν των αφροδεστών κρουνών του υψηλήν εμποιεί εντύπωσιν, ακουομένου του κρότου τρεις και τέσσαρας ενίοτε ώρας μακράν» η δε Αμαλία Παπασταύρου συμπληρώνει «ο βράχος εξ ου εκρημνίζετο είχε 95 ποδών ύψος. Η τοποθεσία αυτή είναι ονομαστή, ωραία και απερίγραπτος. Έπιπτεν επι βράχου και διεσκόρπιζε κύκλω ατμίδας ωσεί λεπτής ανοίξεως βροχής δια μέσου της οποίας εφαινότο πάντοτε της ίριδος τα χρώματα».

Ο καταρράκτης αυτός κατέρρευσε ύστερα από σφοδρή νεροποντή η οποία πλημμύρισε την πεδιάδα της Βελλιάς μετατρέποντάς τη σε λίμνη. Ο χαρτογράφος Μιχαήλ Χρυσόχοος ο οποίος έτυχε τις ημέρες εκείνες (6 Δεκεμβρίου 1880) να βρίσκεται κοντά στην ιδιαίτερη πατρίδα του τη Ζίτσα περιέγραψε το γεγονός: «Το βάρος των όγκων των υδάτων παρέσυρεν τον Βράχον και υπέσκαψεν αυτόν. Το ύδωρ ήνοιξε κάτωθεν αυτού δίοδον και εσχηματίσθη ούτω Δευτέρα Θεογέφυρα.»

Ακόμα και σήμερα διακρίνονται καθαρά τα ίχνη του καταρράκτη πάνω στη δεξιά όχθη κατάντη του Διαβολογέφυρου.

Πιο πάνω υπάρχουν δυο μικρότεροι καταρράκτες ο ένας στην είσοδο του φαράγγιού και ο μεγαλύτερος προς το Μαζαράκι, ενώ από τον παλιό νερόμυλο που σήμερα έχει επισκευασθεί και λειτουργεί σαν ταβέρνα ξεκινάει ένα εντυπωσιακό **μυλαύλακο** σκαμμένο στον απότομο βράχο το οποίο καταλήγει σε μια μεγάλη πηγή μέσα στο φαράγγι.

Μανιτάρια

Ένας παραμυθένιος κόσμος μανιταριών κρύβεται κάτω από τα γέρικα δέντρα και τις φυλλώσιές στα φαράγγια του Καλαμά. Μπορεί η συλλογή τους να εγκυμονεί κινδύνους για τους αμήντους μια και μερικά είναι παραισθησιογόνα ή δηλητηριώδη (π.χ. *Amanita muscaria*, *Amanita phalloides*),

και παραμύθια

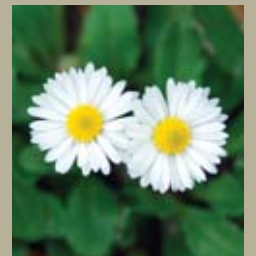
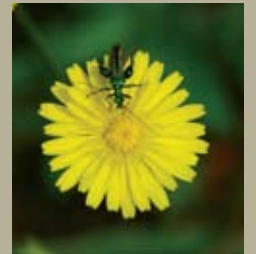
ως τόσο η ανακάλυψή τους η παρατήρηση και η φωτογράφιση τους αποζημιώνει με το παραπάνω. Φυσικά όσοι αναγνωρίζουν απόλυτα τα φαγώσιμα μανιτάρια (π.χ. *Amanita caesarea*, *Morchella vulgaris*) μπορούν να γευτούν ένα εκλεκτό έδεσμα που προσφέρει απλόχερα η φύση...

Η Μονή των Πατέρων

Στην αριστερή όχθη του Καλαμά απέναντι από το Λίθινο, βρίσκεται η ονομαστή μονή των Πατέρων αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Χτίστηκε στη θέση αυτή το 1590 αφού άλληλαξε θέσεις δίπλα στον Καλαμά. Όλη η εύφορη περιοχή παλιότερα ανήκε στην πλούσια μονή μαζί με το χωριό Λίθινο. Η μονή είχε ακόμα και μετόχια στη Βίλαχιά που έστελνα στη μονή 20.000 φλουριά το χρόνο! Παρ' όλα αυτά όμως κατάφερε να φτωχύνει και να διαλυθεί το 1910. Τα κελιά της κατέρρευσαν και σώζεται μόνο το καθολικό το οποίο εντυπωσιάζει ακόμα και σήμερα τον επισκέπτη..

Ο παραπόταμος του Καλαμά Γορμός

Παλιές φωτογραφίες της περιοχής από το φακό του Σπύρου Μελετιζή και του Απόστολου Βερτόδουλου.

Πάνω αριστερά: Η μεγάλη πέτρινη γέφυρα «στους Αγίους» στον Γορμό. Το γεφύρι χτισμένο σε σπουδαία στρατηγική θέση ανατινάχτηκε από τον Ελληνικό στρατό για να ανακόψει την επέλαση των Ιταλών το 1940. Σήμερα έχει αντικατασταθεί από μεγάλη τσιμεντένια γέφυρα.

Πάνω δεξιά: φωτογραφία πρόχειρης γέφυρας -βιάσας- πάνω στον Καλαμά

στο Γκρίμποβο η οποία εξυπηρετούσε για χρόνια τους κατοίκους της περιοχής μέχρι που φτιάχτηκε η γέφυρα τύπου Μπέλιεϊ..

Κάτω αριστερά: Ο μεγάλος καταρράκτης του Καλαμά.

Κάτω δεξιά Η παλιά γέφυρα κάτω από το χωριό Καταρράχτης (Γκλήζιανη) και η περίφημη γέφυρα του Σίμου, ιταλικής κατασκευής που ανατινάχτηκε κι αυτή από το στρατό για να μη...περάσουν οι Ιταλοί.

Το πετρογέφυρο της Βροσίνας

Ασπρονάρης (*Neophron percnopterus*)

Σαΐτα (*Platyceps najadum*)

Μέσος Καλαμάς

Στην περιοχή του μέσου Καλαμά κυριαρχεί το μεγάλο φαράγγι ανάμεσα στη Βροσίνα και τις Πέντε εκκλησιές το οποίο προστατεύεται από το Natura 2000.

Στο φαράγγι βρίσκεται η μοναδική γέφυρα της Μπολιάνας με τρεις πέτρινες κολώνες ενσωματωμένες στη μέση του ποταμού σαν περίεργο γλυπτό. Πάνω από τη γέφυρα βρίσκεται η ακρόπολη της Οσνίνας με τις όμορφες μεταβυζαντινές εκκλησίες πάνω στα βράχια. Στο φαράγγι βρίσκεται η περιοχή Φραγγοπήδημα το πιο στενό σημείο όπου βρίσκονται παλιά ασκιστήρια. Οι αρχαίες ακροπόλεις της Βροσίνας της Ραβενής και της Ντόλιανης βρίσκονται σε φυσικά οχυρές θέσεις πλάι στις όχθες του ποταμού ενώ στα μικρά στενά κυριαρχεί ο πύργος του Ζωργιάννου.

Η Τύρια, ο Ζαηλογγίτικος, η Λαγγάβιτσα ο Σμολίστας κι ο Κούτσας είναι παραπόταμοι του Καλαμά. Το γεφύρι της Παλιουρής, το Ζαηλογγογέφυρο και το γεφύρι της Βροσίνας, τα τρία γεφύρια της Τύριας, τα τρία γεφύρια του Σμολίστα και τα γεφύρια της Λαγγάβιτσας είναι μερικά από τα πέτρινα γεφύρια του Καλαμά. Η μονή της Παλιουρής, η Παναγία η Ραϊδιώτισσα και η Αγία Παρασκευή η Τραζανίτισσα στη Βροσίνα, και η ιστορική μονή Διχουνίου συνθέτουν το πλέγμα των μοναστηριών στην περιοχή.

Φραγγοπήδημα

Το ωραιότερο σημείο του φαράγγιού βρίσκεται στη θέση «Φραγγοπήδημα» όπου ένας Φράγγος καβαλάρης που τον κυνηγούσαν οι Τούρκοι πήδηξε... το φαράγγι με τ' άλογό του!

Πετρογέφυρο της Τύριας

Ότι απόμεινε από το πετρογέφυρο της Τύριας.

Το ανατίναξαν οι Άγγλοι την κατοχή.

Βρίσκεται κοντά στο σημείο που η Τύρια σμίγει με τον Καλαμά κοντά στο δρόμο Ηγουμενίτσα Γιάννενα.

Αγριολούλουδα του Καλαμά
(απο αριστερα: *Galanthus nivalis*, *Doronicum columnae*, *Ecballium elaterium*, *Primoula vulgaris*.)

Τα στενά της Λαγγάβιτσας

Η Λαγγάβιτσα, παραπόταμος του ποταμού Καλαμά, πηγάζει από το όρος Μουργκάνα. Οι πηγές της, πλούσιες κι αστείρευτες, ακόμη και το καλοκαίρι ονομάστηκαν από τους ντόπιους «μάννα του νερού».

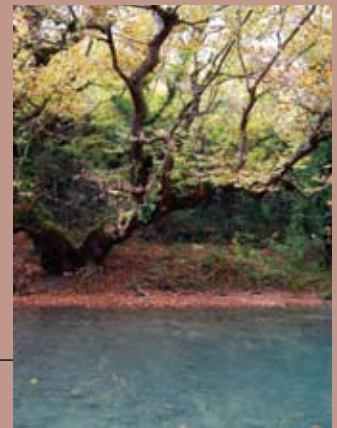
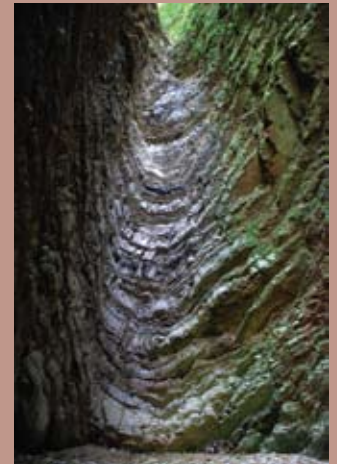
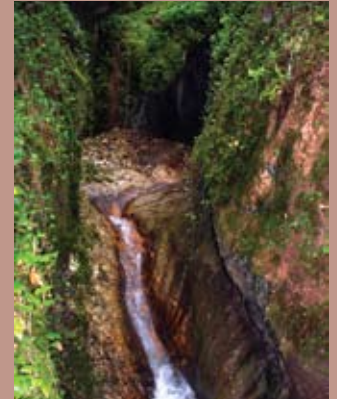
Κοντά στο ποτάμι βρίσκονται πολλή μικρά χωριά, που διατηρούν ακόμη τον παραδοσιακό χαρακτήρα τους.

Ελάχιστοι είναι οι τυχεροί που επισκέπτονται την περιοχή, που είναι, ίσως, το πιο άγνωστο κομμάτι της.

Το φαράγγι της Λαγγάβιτσας συνδυάζει τη φυσική ομορφιά με την ανθρώπινη δραστηριότητα.

Στα τοιχώματά του έχουν σκαφτεί μυθαύλακα που οδηγούν το νερό χιλιόμετρα μακριά. Πέτρινα γεφύρια, σωριασμένα σήμερα μέσα στο νερό αλλήλα και ένα που απηφά το χρόνο, παλιά μονοπάτια, μύλοι και πεζούλινες χωραφιών συνοδεύουν τον πεζοπόρο. Στη δεξιά όχθη σώζεται ακόμη ένας τύπος γεφυριού που φέρει μυθαύλακο και χτίστηκε για τη μεταφορά του νερού.

Στο φαράγγι κείτονται τα γκρεμισμένα γεφύρια του Λύκου και της Μπράνιας. Στο μοναστήρι της Αγίας Μαρίας που βρίσκεται σε προνομιούχο θέση, με εξαιρετική θέα προς το ποτάμι σώζεται το καθολικό ενώ δίπλα κείτονται τα ερείπια των κελιών. Πολύ κοντά στη μονή διατηρούνται τα βάθρα της μεγάλης γέφυρας που ένωνε κάποτε τις όχθες του ποταμού.

Μυθαύλακο στη Λαγγάβιτσα

- Ο Μέγας Λάκκος στο Πολύδροσο
- Ο λάκκος του Καραμάνη στη Ραβενή
- Η Λαγγάβιτσα κάτω από τη Μπράνια

ΣΤΕΝΑ Καλαμά

Το φαράγγι

Ο λόφος της Ραβενής

Το φαράγγι (ή τα «στενά») του Καλαμά, για την πλούσια πανίδα και χλωρίδα αλλιά και για την ομορφιά του τοπίου έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000.

Στην είσοδο και την έξοδο του φαράγγιού οι πανάρχαιες ακροπόλεις της Οσνίνας και της Ραβενής, με τα ερείπια όλων των αιώνων στα σπηλάχνα τους και τα άγρια τείχη και τις κοντυλοπηλεκτημένες εκκλησιές να αντιστέκονται στο διάβα του χρόνου, στέκουν αιώνιοι φύλακες.

Το φαράγγι προσεγγίζεται εύκολα από τα Γιάννενα, την Ηγουμενίτσα ή τους Φιλιάτες.

Στο δρόμο Ηγουμενίτσας - Ιωαννίνων στρίψτε αριστερά προς την Πηλακωτή και συνεχίστε προς τις Πέντε Εκκλησιές. Πριν μπείτε στο χωριό, ακολουθείστε τον ασφαλιστοστρωμένο δρόμο που οδηγεί στην «Παλιοχώρα», όπως ήλθεν οι ντόπιοι τον αρχαίο οικισμό.

Συνεχίστε μέχρι τη γέφυρα Μπέλεϊ στον Καλαμά. Πάνω στο βράχο, βρίσκεται η ακρόπολη της Οσδίνας με τα αρχαία κάστρα, τις βυζαντινές οχυρώσεις και τις μεταβυζαντινές εκκλησίες...

Στο φαράγγι μπείτε από την αριστερή όχθη του ποταμού.

Μπροστά σας βρίσκονται τα ερείπια μιας μοναδικής γέφυρας (της Μπολιάνας), σημάδι ότι το σημείο αυτό ήταν πέρασμα και σε πολλή

Στενά Καθαρά

Η γέφυρα της Μπολιάνας

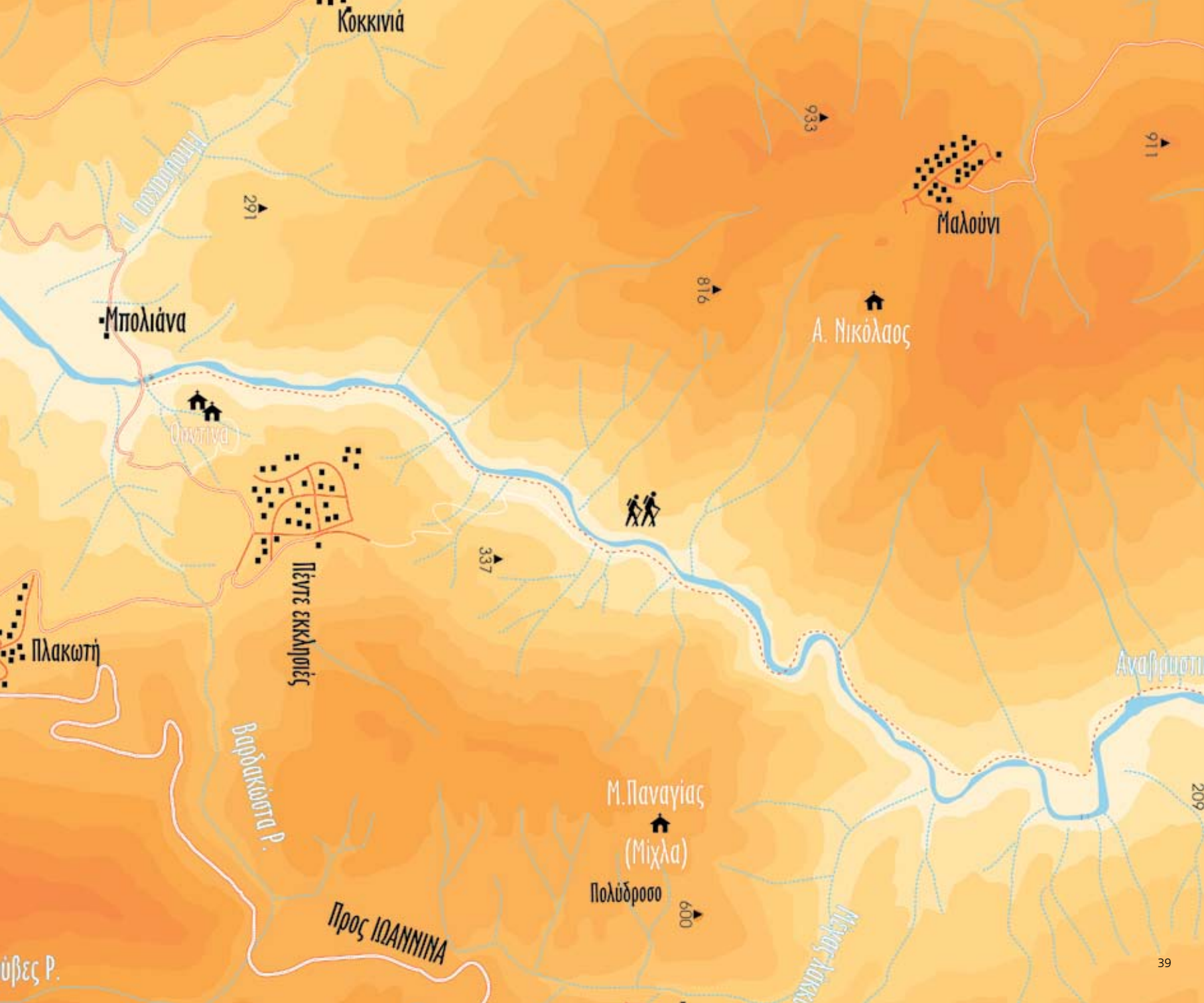
παλιότερες εποχές. Οι σπηλιές στα απόκρημνα βράχια πάνω από το ποτάμι φιλοξένησαν πλήθος ασκητών. Μέχρι τα «Σπυροπηγάδια», τοποθεσία με πολλές πηγές, μπορείτε να φτάσετε χωρίς να χρειαστεί να μπειτε στο ποτάμι. (Σε ένα σημείο της διαδρομής θα χρειαστεί να σκαφαλώσετε λιγάκι πέρα από την κοίτη).

Αν αποφασίσετε να διασχίσετε το φαράγγι θα πρέπει να ξέρετε ότι η διαδρομή στη θέση «φαραγγοπήδημα», στο πιο στενό σημείο του φαραγγιού, διακόπτεται, γι αυτό πρέπει να μπειτε μέσα στο ποτάμι για να περάσετε στην απέναντι όχθη αν είστε καλά εκπαιδευμένοι. (Για όσους δεν θέλουν να ριψοκινδυνέψουν προτείνουμε να σταματήσουν στο σημείο αυτό και να ξανακάνουν τη διαδρομή από την πλευρά του Πολύδροσου μian άλλη φορά...)

Λίγο πιο πάνω, έχετε πάλι να διαλέξετε, να συνεχίσετε στο ποτάμι μέχρι τη θέση «Αναβρυστικά» - μια πανέμορφη τοποθεσία με πολλές πηγές κάτω από το κάστρο της Ραβενής - και να ανεβείτε στο χωριό από το δρόμο που φτάνει ως το ποτάμι, ή να ακολουθήσετε, περνώντας στην αριστερή όχθη του ποταμού, το μονοπάτι που ξεκινάει από έναν παλιό νερόμυλο και να ανεβείτε στο Πολύδροσο. Εκεί μπορείτε να επισκεφτείτε το λαογραφικό μουσείο του χωριού και.... να φάτε.

Οπού κι αν τελειώσει η διαδρομή, μπορείτε να επιστρέψετε από τον ίδιο δρόμο ή οδικώς.

Η διαδρομή διαρκεί 4 ώρες και είναι αρκετά δύσκολη. Χρειάζεται προσοχή.

Πετρογέφυρα της Τύριας

Το όμορφο αυτό πετρογέφυρο βρίσκεται κοντά στο χωριό Σενίκο (στην τοποθεσία Χελιμόδι του παραπόταμου της Τύριας Λιβαδάκια) δίπλα στην Εγνατία οδό και σώζεται σε καλή κατάσταση.

Εδώ η Εγνατία Οδός έπεσε πάνω στο γεφύρι και το...μετέφεραν λίγο πιο δίπλα.
Τουλάχιστον δεν θάφτηκε κάτω από τα μπάζα της αδιαφορίας...

Οι παλιές φωτογραφίες ανοίγουν ένα παράθυρο στο παρελθόν, όπου μπορεί κανείς να δει με λεπτομέρειες τον τρόπο ζωής, τις φορεσιές τις εργασίες, τις χαρές και τις λύπες καθώς και τα έργα των ανθρώπων. Την περιοχή του Καλαμά, εκτός από τους εκατοντάδες άγνωστους, φωτογράφησαν μεγάλοι καλλιτέχνες, όπως ο Fred Boissonnas, ο Σπύρος Μελετζής, ο Απόστολος Βερτόδουλος κι ο Γεράσιμος Μίχας.

Πάνω: Φωτογραφία του Σπύρου Μελετζή από τους μαιάνδρους του Καλαμά πριν την είσοδό του στο φαράγγι (περιοχή Βροσύνας).

Δεξιά: Σιδερένια γέφυρα στον Καληπακιώτικο παραπόταμο του Καλαμά. Την μετέφεραν με πλοίο τη δεκαετία του 1920 στο λιμάνι της Σαγιάδας κι από κει με μουλάρια στο σημείο όπου συναρμολογήθηκε!

Κάτω: Φράγμα με ξύλα, κλαδιά και πέτρες, στην περιοχή της Λαγγάβιτσας. Όλο το χωριό συμμετέχει στην προσπάθεια κατασκευής του. Ο στόχος κοινός: Το πότισμα των χωραφιών.

Κάτω δεξιά: Όταν έπεσε για τελευταία φορά το μεγάλο γεφύρι στη Μπολιάνα, τη θέση του πήρε μια...καλάθα. Οι άκρες του συρματοσχοινού ήταν δεμένες σε δυο πηλατάνια στις όχθες. Εδώ ένας στρατιώτης διασχίζει τον ποταμό τη δεκαετία του '40.

Η μεγάλη σπηλιά στο Φραγγοπήδημα

Μονή Αγίου Μηνά στο Κοκκινοηιθάρι

Σκαρφαλωμένο πάνω σ' έναν απότομο βράχο του βουνού Λάγγαρη, η μονή του Άι Μηνά αποτελεί ένα από τα αξιοθέατα της περιοχής. Εβδομήντα δυο σκαλοπάτια οδηγούν στην κορυφή που βρίσκεται περιτοιχισμένο το μοναστήρι. Κατά την παράδοση όταν κατέρρευσε το χωριό το μεγάλο βράχο του μοναστηριού τον σταμάτησε ο άγιος με το χέρι του. Στο βράχο διακρίνεται η τεράστια “παλάμη”...

Είναι πολλές οι ιστορίες που διηγούνται οι κάτοικοι της περιοχής γι αυτούς που έπεσαν από την κορυφή του βράχου χωρίς να πάθουν κακό.

Η μονή που είναι μετόχι της μονής Γηρομερίου για μεγάλο διάστημα «φιλοξενούσε» τους τρελούς από τα γύρω χωριά σιδηροδρόσιους στα κελιά της.

Η Μονή της Κοίμησης της Θεοτόκου της Οσντίνας

Σ' ένας στρατηγικής σημασίας πέρασμα στον Καϊλαμά οχυρώθηκε ένας απόκρημνος λόφος με δυνατά τείχη και κάτω στο ποτάμι φτιάχτηκε το μεγάλο γεφύρι της Μπολιάνας. Παρά τις καταστροφές η περιοχή συνέχισε να κατοικείται από την αρχαιότητα μέχρι τους μεγάλους εξισλαμισμούς που ακολούθησαν την επανάσταση του Διονύσιου του Φιλόσοφου. Οι κάτοικοι διασκορπίστηκαν στα χωριά της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας και τα περίφημα περιβόλια με τα ιλιόδεντρα τα νέμονταν οι μουσουλμάνοι αγάδες. Η Οσντίνα είχε πολλούς και μεγάλες εκκλησιές. Σήμερα ελάχιστα στέκουν ορθές πάνω στα απότομα βράχια και μέσα στα χαλάσματα της καστροπολιτείας. Η μονή της

Κοίμησης της Θεοτόκου χτίστηκε το 1609-1610 πάνω στα ερείπια αρχαίου ναού από τον Πάπα Γαλιάνη και τον Ιωάννη Πετροψαρά από τη μεγάλη οικογένεια των Αψαράδων. Το εσωτερικό της είναι κατάγραφο αλλιά χρειάζεται άμεση συντήρηση...

Μπροστά από το τέμπλο στο δεξιό μέρος υπάρχει χτισμένο στο δάπεδο οκτάπλευρο αναλόγιο από πωρόλιθο διακοσμημένο με γραμμικά διαζώματα.

Από το μεγάλο μοναστήρι της Ξακουστής πολιτείας σώζεται σήμερα μόνο το καθολικό του με χτισμένα στο πλάι του διάφορα βοηθητικά εξαρτήματα γκρεμισμένα σήμερα.

Πανοραμική θέα του ποταμού στο Φραγγοπήδημα

Το κάστρο της Ντόλιανς

Η σκάλα του Ζωργιάννου

Ο Πύργος στη Σκάλα

Στα μικρά στενά, δίπλα στον Καλαμά βρίσκονται τα ερείπια ενός μεγάλου πύργου που δεσπόζει στο στενό πέρασμα. Από εκεί οι φρουροί έλεγχαν το ποτάμι, που στην ουσία αποτελούσε τον μεγάλο υδάτινο δρόμο που ένωνε τα παράλια της Θεσπρωτίας με τα μεσόγεια. Οι θρύλοι της περιοχής μιλάνε για τον κακό γέρο Βενετσιάνο αφέντη του πύργου, κι οι παλιότεροι για τη Μονοβύζα που τρομοκρατούσε τον τόπο με το πέρασμά της.

Η περιοχή κατοικήθηκε από τους προϊστορικούς χρόνους καθώς πρόσφερε απλόχερα ό,τι επιθυμούσε ο άνθρωπος. Τροφή, νερό, έλεγχο του περάσματος και ασφάλεια. Κοντά στον Πύργο βρίσκεται το σπήλαιο το οποίο κατοικήθηκε κατά τους νεολιθικούς χρόνους. Είναι διανοιγμένο μέσα σε οριζόντιες στρώσεις από οχιστολιθικά πετρώματα και οφείλεται σε διάβρωση από υπόγεια νερά.

Η είσοδός του είναι χαμηλή και πρόσφερε πρόσθετη ασφάλεια στους ενοίκους του.

Ο διάκοσμός του είναι εντυπωσιακός και με τη διάνοιξη της εισόδου και μ' ένα μονοπάτι δίπλα στο χείμαρρο θα μπορούσε να αξιοποιηθεί τουριστικά σε συνδυασμό με τα μνημεία της ευρύτερης περιοχής της Ντόλιανης.

Γιτάνη

Ο αρχαίος οικισμός της Γιτάνης περιβάλλεται στις τρεις πλευρές του από τον Καλαμά και βρίσκεται λίγο πιο πάνω από το σημείο που ο παραπόταμος Καληπακιώτικος συναντάει το ποτάμι. Η Γιτάνη είχε σπουδαία στρατηγική αλλά και εμπορική θέση κι αυτό οφείλονταν στον Καλαμά που ήταν πλωτός μέχρι την πόλη. Δεν είναι τυχαίο που οι πιο σπουδαίες αρχαίες πόλεις χτίστηκαν κατά μήκος του ποταμού (Λυγιά Μαστιλίτσα, Γιτάνη, Ντόλιανη, Οσντία, Ραβενή, Βροσύνα, Χρυσοράχη κλη.)

Η σπουδαία αυτή εμπορική πόλη έγινε έδρα του κοινού των Θεσπρωτών μετά την Ελέα της περιοχής του Αχέροντα. Η πόλη ιδρύθηκε στο δεύτερο μισό του 4ου αιώνα π.Χ. και καταστράφηκε από τους Ρωμαίους το 167 π.Χ. Έξω από τη δυτική οχύρωση κατασκευάστηκες το μεγάλο λίθινο θέατρο της πόλης χωρητικότητας 5.000 θεατών προσανατολισμένο προς το ποτάμι. Το θέατρο δεν προορίζονταν μόνο για καλλιτεχνικές παραστάσεις αλλά και για πολιτικές συγκεντρώσεις της πόλης και του Κοινού των Θεσπρωτικών φύλων. Χαρακτηριστικό του θεάτρου είναι οι εγχάρακτες επιγραφές στα εδώλια με τα ονόματα των επιφανών της περιοχής. Κατασκευάστηκε στα μέσα του 3ου αιώνα π.Χ. κι έδωσε το όνομά του αργότερα στην περιοχή (Γκούμαν σλαβικά αλφών).

Στις φωτογραφίες το θέατρο δίπλα στον Καλαμά.

Κάτω Καλαμάς

Ψαράς στο Δέλτα

Παρακολούθηση πουλιών στο Δέλτα

Ο Καλαμάς αγριεμένος στο φράγμα

Στην περιοχή του Κάτω Καλαμά κυριαρχεί το μεγάλο Δέλτα του ποταμού το οποίο ορίζεται από το τρίγωνο Ηγουμενίτσα Γιτάνη Σαγιάδα.

Ο ποταμός ο οποίος είχε τις εκβολές του κοντά στο σημερινό φράγμα στο Ράγιο στη διάρκεια των αιώνων γέμισε με φερτές ύλες την περιοχή και μετέτρεψε σε λασπώδη πεδιάδα τη θάλασσα που υπήρχε πριν ανάμεσα στα νησιά των Συβότων. Ποταμογενείς είναι οι χερσόνησοι του Δρέπανου και της Σκάλας Σαγιάδας.

Τη δεκαετία του 1960 μεγάλα αρδευτικά και αποστραγγιστικά έργα άλλαξαν την τελευταία κοίτη του ποταμού και την οδήγησαν ανάμεσα στο Μαυροβούνι και τη Μαστιλίτσα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα ο Καλαμάς να δημιουργήσει ένα καινούριο Δέλτα στη θάλασσα που συνεχώς επεκτείνεται. Στην ευρύτερη περιοχή του Κάτω Καλαμά υπάρχουν οι αρχαίες πόλεις Γιτάνη (ανάμεσα στον Καλαμά και τον Καληπακιώτικο), η Λυγιά (στη χερσόνησο δίπλα στις παλιές εκβολές), η Μαστιλίτσα (σε λόφο που κάποτε ήταν νησί δίπλα στις καινούριες εκβολές), ο Πύργος (στις παλιές εκβολές) και μοναστήρια όπως η Μονή Ραγίου δίπλα στο φράγμα και η Μονή Γηρομερίου στις όχθες του Καληπακιώτικου.

Τα πέτρινα γεφύρια της Γκούμανης, του Καληπακιώτικου, του Φοινικιού των Αγίων Πάντων και της Κώτσικας μαζί με το κάστρο Κασνέτσι συμπληρώνουν το τοπίο των μνημείων της περιοχής.

Δέλτα Καλαμά

Τονίο στις εκβολές

Τζιτζίκι(Magicicada sp) αράχνη (Argiope sp), κύκνοι (Cygnus olor)

Η περιοχή των εκβολών του Καλαμά αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους υγρότοπους της πατρίδας μας, με πλούσια орnιθοπανίδα και γι αυτό προσελκύει πλήθος επισκεπτών που ενδιαφέρονται για τα υδροβία πτηνά. Η «καρδιά» του υγρότοπου βρίσκεται στη δεξιά πλευρά του ποταμού κάτω από το λόφο της Μαστιλιτσάς. Προς τη μεριά της θάλασσας βρίσκονται οι παλιές αλυκές της Σαγιάδας, που σήμερα έχουν ενσωματωθεί στον υγρότοπο

Στη Ν.Α. πλευρά του λόφου της Μαστιλιτσάς σώζονται τα εκτεταμένα ερείπια ενός αρχαίου κάστρου, από τις επάλλξεις του οποίου η θέα προς το ποτάμι είναι εξαιρετική.

Τα νησάκια που σχηματίζονται στο Δέλτα αποτελούν πολύ καλό σημείο παρατήρησης των χιλιάδων πουλιών που ζουν στον υγρότοπο. Προσεγγίζονται με καϊκι, από τη Σαγιάδα

Ηλιοβασίλεμα στο Δέλτα

Βούρλο (*Juncus maritimus*), πεταλούδα (*papilio* sp)

Ο Καλαμάς, μέχρι την τελευταία γέφυρά του είναι πλητός, με μικρό σκάφος. Η διαδρομή είναι μαγευτική. Πληροφορίες για το Δέλτα, τη χλωρίδα και την πανίδα του μπορείτε να πάρετε από το Κέντρο Πληροφόρησης που λειτουργεί στο Σκάλωμα Σαγιάδας.

Η λίμνη στο φράγμα

Παλιές φωτογραφίες του Καλαμά και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων δίπλα και μέσα στο ποτάμι.

Πάνω αριστερά: Το τοξωτό πέτρινο γεφύρι της Γκούμανης φωτογραφημένο από τον Fred Boissonnas το Μάη του 1913. Ο αγωγιάτης με τα φορτωμένα μουλάρια διαβαίνει το γεφύρι που βρίσκεται στη συμβολή του Καλαπακιώτικου με τον Καλαμά. Στη φωτογραφία διακρίνεται ολόκληρο το τόξο που σήμερα έχει βυθιστεί στα νερά και τη λήσπη του ποταμού.

Πάνω δεξιά: Ψάρεμα στο δέλτα του Καλαμά με την μέθοδο της «καλαμα-

τής». Οι ψαράδες έκλειναν για μέρες μια ολόκληρη περιοχή με φράχτες από καλάμια και μετά με τα μπαρκιά τις μικρές βάρκες με επίπεδη καρίνα, οδηγούσαν την ψαριά προς τα δίχτυα.

(Κι αυτά ήταν καμωμένα με καλάμια και ψαθιά.) Φωτογραφία Γιάννης Κάρλης.

Κάτω από αριστερά προς δεξιά: Ο ποταμός στη Μενίνα. Το πέρασμα με βάρκα κοντά στη βρυσέλα. Βοσκόσ στα τείχη της Γκούμανης. (Οι φωτογραφίες είναι του F. Boissonnas)

Καλλιέργειες μανταρινιάς στο Δέλτα

Ο Καλαμάς ανάντη της τελευταίας γέφυρας στο Δέλτα

Η τελευταία γέφυρα του ποταμού Καλαμά βρίσκεται στη νέα κοίτη του που διανοίχτηκε τη δεκαετία του 1960 πάνω στ' ανήγνια παλιότερης κοίτης. (Ο Καλαμάς δημιουργούσε συνεχώς καινούριες εξόδους από το Δυτικό τμήμα του λιμανιού της Ηγουμενίτσας μέχρι το λιμάνι της Σαγιάδας.) Η τσιμεντένια αυτή γέφυρα είναι υπερυψωμένη και αποτελεί ένα παρατηρητήριο για το Δέλτα. Στις δυο όχθες μια λεπτή λωρίδα παρόχθιας βλάστησης συνεχίζεται σ' όλο το μήκος του ποταμού. Η λωρίδα αυτή εξαιρετικής σημασίας για το οικοσύστημα, απειλείται από την άναρχη προσπάθεια άρδευσης (κατασκευή αντλιοστασίων) κι από την εκχώρωση για επέκταση των χωραφιών!

Μυρτιά (*Myrtus communis*), Μυοκάστρος (*Myocastor coypus*)

Το Γεφύρι στο Φοινίκι

Το όμορφο αυτό πετρογέφυρο βρίσκεται κάτω από το Φοινίκι στην κοιλάδα του Μπογαζιώτικου ποταμού που ενώνεται κάτω από το Φιλιάτι με τον Καλπακιώτικο.

Σήμερα η κοίτη έχει αλλιάξει και το γεφύρι βρίσκεται επιχωμένο εκατοντάδες μέτρα μακριά. Κατασκευάστηκε τον 19ο αιώνα από τον Νικόλαο Μπινάκη από το γειτονικό χωριό Σίδερη. Η παράδοση λέει ότι ήταν τρίτοξο αλλιά μάλλον εννοούν τα ανακουφιστικά τόξα που ίσως υπήρχαν.

Αγελάδες στον υγρότοπο, *Bubulcus ibis* (Γελαδάρης)

Το Γεφύρι της Γκούμανης

Η όχθη του Καληπακιώτικου κοντά στη Γκούμανη

Το πέτρινο τοξωτό γεφύρι της Γκούμανης είναι ένα θλιβερό παράδειγμα για το πώς μπορούν οι ανθρώπινες δραστηριότητες να επηρεάσουν όχι μόνο το περιβάλλον αλλά και τα μνημεία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Το γεφύρι αυτό εξυπηρέτησε γενιές ολόκληρες και άντεξε τα ορμητικά νερά του χειμαρρώδους παραπόταμου και τις πλημμύρες του ίδιου του Καλαμά. Τη δεκαετία του 1960 όμως με τα μεγάλα αρδευτικά και αποστραγγιστικά έργα που έγιναν στην περιοχή, κατασκευάστηκε και το φράγμα στο Ράγιο. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να πλημμυρίσει το φαράγγι για να δημιουργηθεί η λίμνη που είναι απαραίτητη για την άρδευση. Το πέτρινο γεφύρι σκεπάστηκε μέχρι τη μέση από τα ανυψωμένα νερά κι έτσι έγινε πιο ευάλωτο στις πιέσεις προς το ευαίσθητο κέντρο του. Οι βοσκοί πήραν πέτρες από το λιθόστρωτο κατάστρωμα της γέφυρας, ενώ στήριξαν επάνω του ακόμα και σωλήνες ύδρευσης. Σαν να μην έφταναν αυτά ο χώρος πλημμύρισε από τα σκουπίδια που ανεξέλεγκτα ρίχνονται από την περιοχή της πόλης των Φιλιατών...

Phytolacca Americana

Βραχοκίρκιζο (Falco tinnunculus)

«ΟΧΙ ΤΑ ΛΥΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΚΑΛΑΜΑ»

Συγκέντρωση πολιτών στην Ηγουμενίτσα το 1988

Πρωτοσέλιδο της εφημερίδας «ΤΑ ΝΕΑ»

Το Φθινόπωρο του 1988 οι κάτοικοι των Παρακαλήμιων περιοχών ύστερα από μεγάλες προειδοποιητικές κινητοποιήσεις, κατέβηκαν με τρακτέρ και απέκλεισαν την πρωτεύουσα του νομού την Ηγουμενίτσα, αλλά και όλη τη Θεσπρωτία.

Η πρωτόγνωρη κινητοποίηση είχε τεράστιο αντίκτυπο στην Ελλάδα αλλά και σ' ολόκληρο τον κόσμο. Το σύνθημα των κατοίκων ήταν «ΟΧΙ ΤΑ ΛΥΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΚΑΛΑΜΑ» και απαιτούσαν να μη οριστεί ο ποταμός ως τελικός αποδέκτης του βιολογικού καθαρισμού που θα κατασκευάζονταν στα Γιάννενα.

Για μεγάλο χρονικό διάστημα παρέλυσε ο κρατικός μηχανισμός και οι πολίτες της περιοχής διαδήλωναν ειρηνικά την αντίθεσή τους στα σχέδια της πολιτείας.

Τελικά παρά τις διαβεβαιώσεις και τις μελέτες που ακολούθησαν και όριζαν άλλες πιθανές λύσεις εκτός του ποταμού, τα λύματα του λεκανοπεδίου των Ιωαννίνων έπεσαν στον Καλαμά με αποτέλεσμα μαζί με τα αγροτοκτηνοτροφικά απόβλητα να υποβαθμίσουν την ποιότητα των νερών του ποταμού.

Πλάτάνια στις όχθες της Λαγγάβιτσας

Phalacrocorax carbo (Κορμοράνος)

Carduelis carduelis (Καρδερίνα)

Μερικά από τα πουλιά που μπορεί να συναντήσει κανείς στην περιοχή του Δέλτα του Καλαμά. Αναζητούν την τροφή τους στις λιμνοθάλασσες και στα ρηχά νερά των παλιών αλυκών. Οι συνθήκες είναι ιδανικές για τα πουλιά που μένουν μόνιμα στην περιοχή και γι αυτά που μεταναστεύουν ακολουθώντας το μεγάλο «δρόμο» της Δυτικής Ελλάδας. Τα μεταναστευτικά πουλιά χρειάζονται ένα δίκτυο από υγρότοπους για

να μπορέσουν να διασχίσουν τις τεράστιες εκτάσεις και τα αβαθή του Δέλτα είναι πολύ σημαντικά για την πορεία τους. Οι γύρω λόφοι και τα βουνά τους προσφέρουν προστασία και παραπάνω τροφή. Οι ανεξέλεγκτες ανθρώπινες δραστηριότητες (αποξηράνσεις, κοπή του παρόχθιου δάσους και μετατροπή του σε χωράφια,) προκαλούν τεράστια προβλήματα σε όλη την πανίδα. Λόγω της σπουδαιότητάς της η περιοχή προστατεύεται από το Natura 2000.

Ardea cinerea
(Σταχτοσκηνιάς)

Buteo buteo
(Γερακίνα)

Himantopus himantopus
(Καλαμοκανάς)

Upupa epops (Τσαλαπετεινός)

